

Soir,
Lam^{ee}
ot

HELDHAFTIG MECHELEN!?

LAMOT 8 APRIL 2010

Heldhaftig Mechelen!?

Of hoe een stad aan
haar imago werkt.

Bart Stroobants
Conservator Stedelijke Musea Mechelen

Soir,
Lam ee
ot

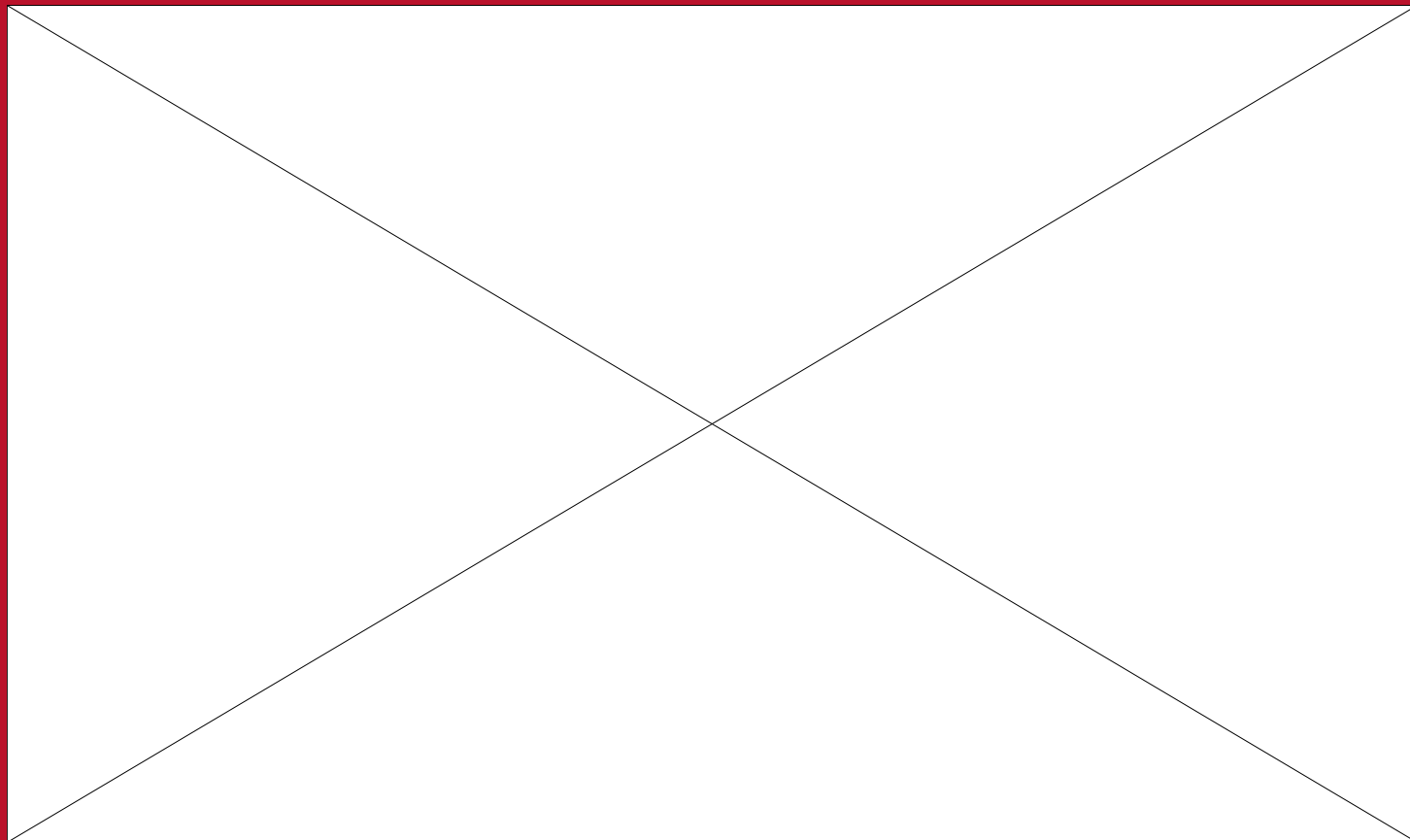

HELDHAFTIG MECHELEN!?

LAMOT 8 APRIL 2010

Citymarketing

Soir,
Lam ee
ot

HELDHAFTIG MECHELEN!?

LAMOT 8 APRIL 2010

Citymarketing

Middeleeuwen

- Grootste marktplein
- Grootste belfort
- Grootste stadhuis
- ...

leper

Middeleeuwen

Sint-Niklaas

Leuven

Brussel

Middeleeuwen

Strijd om een meiboom

Brussel

<->

Leuven

Mechelen in 1775

- 1000 jaar overlijden van Sint-Rombout
- Aanleiding tot een groots stadsfestival
- Stadsbestuur is opdrachtgever
- Stadsvernieuwing (stenen huizen i.p.v. houten gevels)
- Grootse stoet

Willem Herreyns: ontwerpen voor praalwagens en praalbogen, 1775.

Mechelen in 1775

Gevelontwerpen 1772-1773 (Stadsarchief Mechelen)

Heldhaftig België

- 1830: België staat op eigen benen
- Wat is België?
- Wat maakt een Belg een goede Belg?
- Belgische helden dienen als rolmodel
- Geschiedenis als inspiratiebron

Brussel, Martelarenplein

Heldhaftig België

- Helden in boek / op papier
- Helden in beeld
- Helden in straatnamen

↑ Brussel:
Waxweilerlaan

Brugge:
Simon Stevin

Biographie Nationale publiée par l'Académie Royale des Sciences, des Lettres et des Beaux-Arts de Belgique

Helden op papier

- helden worden slechts helden wanneer ze gekend zijn
- reeds vanaf de 18de eeuw ontstaan er publicaties over Mechelen en zijn beroemde mannen
- eerste publicaties gebaseerd op oudere kronieken
vb.: Azevedo G.D. de, 'Korte chronycke der Stadt ende Provincie van Mechelen 420 – 1582'
- Gillis Smeyers (1694-1771) stelt lijst van Mechelse kunstenaars op die in de 19de eeuw vaak als basis dient
- Mechelse biografieën (o.a. in de Handelingen van de Oudheidkundige Kring)

Helden op papier

C.A.F. Ketelaers,
'Biographica
Malinoises', SAM.

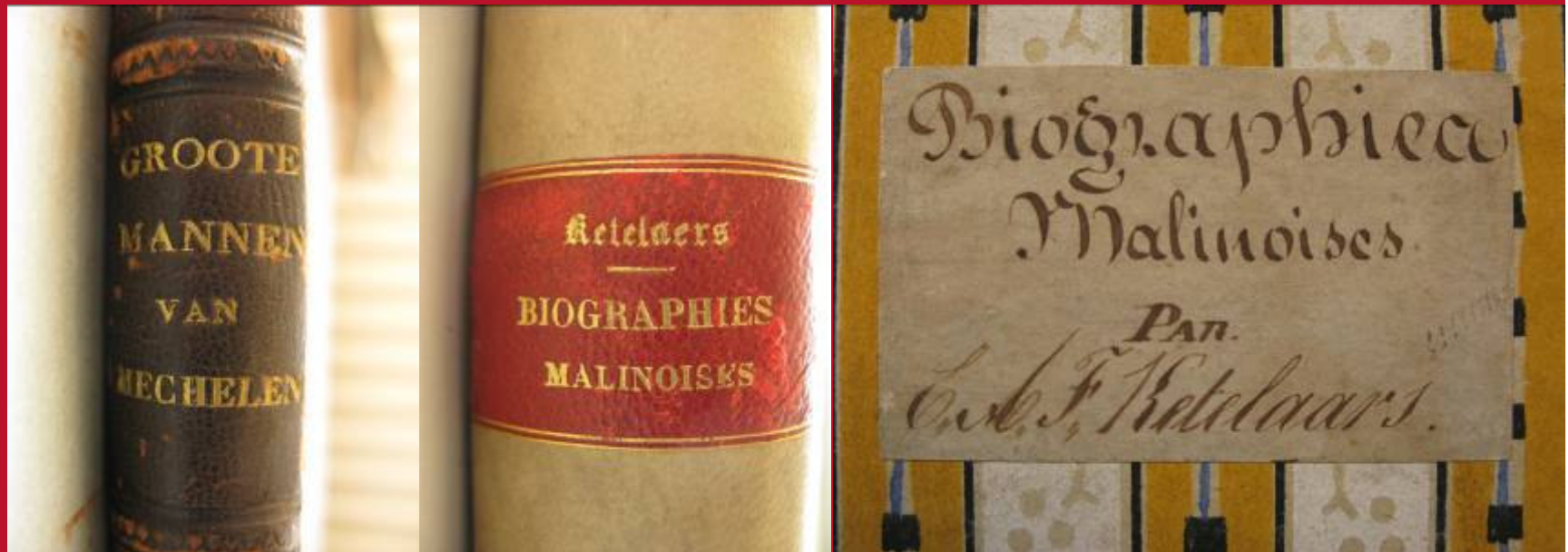
“Un peuple ne vit
et ne s'immortalise
que par des
grandes hommes”.

Un peuple ne vit et ne s'immortalise
que par les grands hommes.
En présentant surtout leur ima-
ge aux yeux des citoyens, elle ^{les} associe
les citoyens à leur gloire, et les en-
courage au service de la Patrie par
l'habitude de l'exemple.
Magasin pittoresque 1852. P. 3.

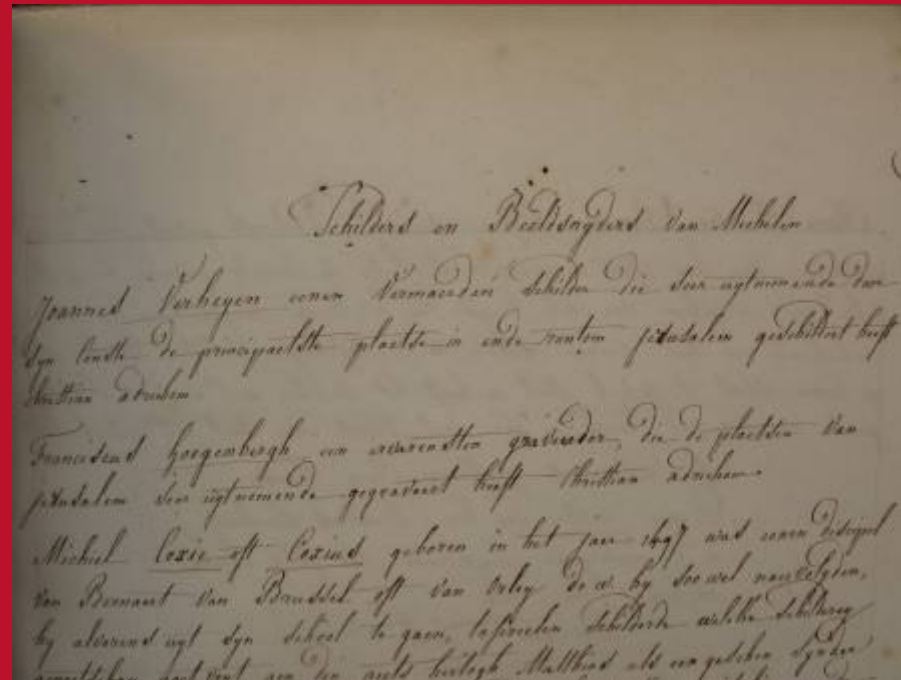
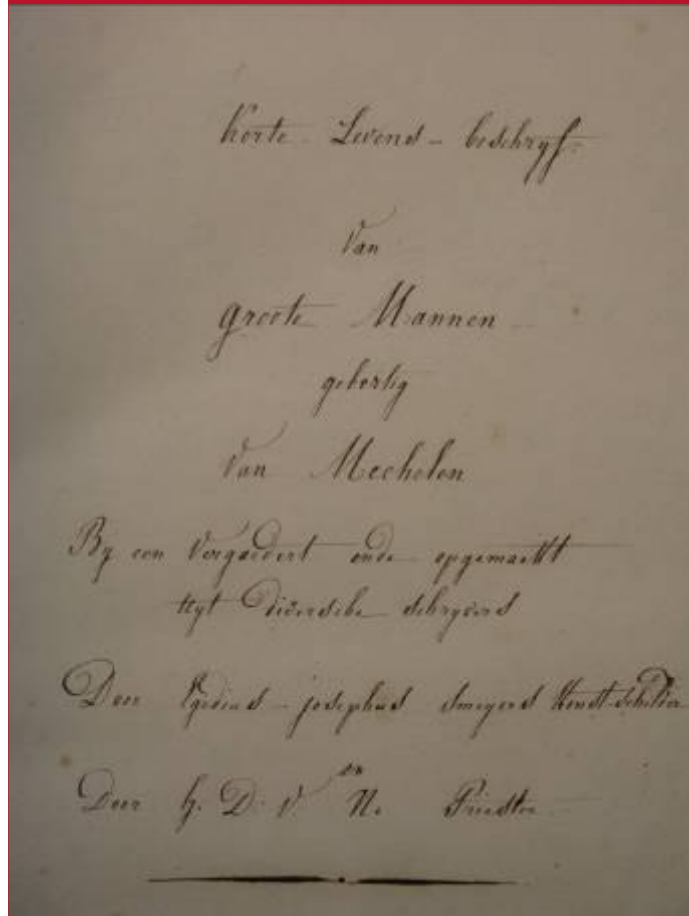

Helden op papier

Helden op papier

SAM, V348: Groote Mannen van Mechelen

Helden op papier

- november 1882: “prijskamp voor het opstellen eener volksgeschiedenis der stad Mechelen”
- initiatief van de “Vlaamsche Bond van Mechelen”
- op stadsarchief: inzending van Frans De Potter
- met “een aanhangsel [...] om de verdienstelijke mannen te doen kennen, welke hier het eerste daglicht zagen [...]”
- De Potter merkt zelf op: “geene volledige gallerie van de Mechelse beroemdheden [...] toch is het aantal groot genoeg den Mechelaar met recht te laten zeggen dat zijne stad te allen tijde mannen heeft opgeleverd die de eer en de glans hunner vak wisten te handhaven”

Helden op papier

David
Vinckboons

Mathias
Hovius

Rembert
Dodoens

Nicasius
Wourda

SAM, C6971: Illustrations Belges. Malines
gebaseerd op lijst Ketelaers

Straatnamen

vóór de Franse periode

- voornaamste familie in de straat
vb.: De Langhestraat
- belangrijke kerk of klooster
vb.: Minderbroedersgang
- voornaamste huis
vb.: Borzestraat, Geitestraat, Keizerstraat
- topografisch
vb.: Heergracht, Hoogstraat, Leegheid
- markten in functie van wat er verhandeld wordt
vb.: Korenmarkt, Botermarkt

Straatnamen

vanaf 1830

- makkelijkste manier om “helden” te eren
- in principe pas na het overlijden van de held
- vooral helden uit de “culturele” sector
vb.: Faydherbe, Coxcie, Dodoens, Edgar Tinellaan, ...
- niet enkel Mechelse helden
vb.: Frederik de Merodestraat, Hendrik Consciencestraat

Straatnamen

vanaf 1830

- Faid'herbestraat
  - aangelegd in 1841
- Van Busleydenstraat
  - aangelegd in 1909 (Populierstraat)
  - hernoemd in 1926
- Frederik de Merodestraat
  - 1905 naar aanleiding van de Merodefeesten

Hendrik Van Perck, Gedenkplaat
Frederik de Merode, Bafferstraat

Statuomanie

- België krijgt stenen helden

Antwerpen: Rubens

Brussel: Béliard

Luik: Grétry

Statuomanie

Kalender 1841
Mechelen, privé-verzameling

Statuomanie

Jan en Hubert Van Eyck in Maaseik, Gent en Brugge

Statuomanie

- Mechelen eert een dame: Margareta van Oostenrijk (1849)

L: Victor Vervloet,
Inhuldigingsstoet, 1861,
Stedelijke Musea
Mechelen

R: Joseph Tuerlinckx,
Margareta van
Oostenrijk, 1849,
Stedelijke Musea
Mechelen

Statuomanie

- Mechelen droomt van zijn eigen “pantheon”

Vestibule van het stadhuis: Faydherbe en de Rore

Statuomanie

- Mechelen droomt van zijn eigen “pantheon”

J.B.de Bay
Faydherbe
1844

J.B.de Bay
Faydherbe
1853

Louis Royer
Coxcie
1860

Louis Grootaers
De Rore
1863

Grootaers
De Rore
1864

Helden op doek of muur

- Grote schilderijen in publieke gebouwen
- Vaak in opdracht van de Belgische staat
- Geen voorbeelden in Mechelen
- Wel voorbeelden met Mechelse helden

Albrecht en Juliaan De Vriendt, '1302', Brugge:
gotische zaal van het stadhuis, eind 19de eeuw

Helden op doek of muur

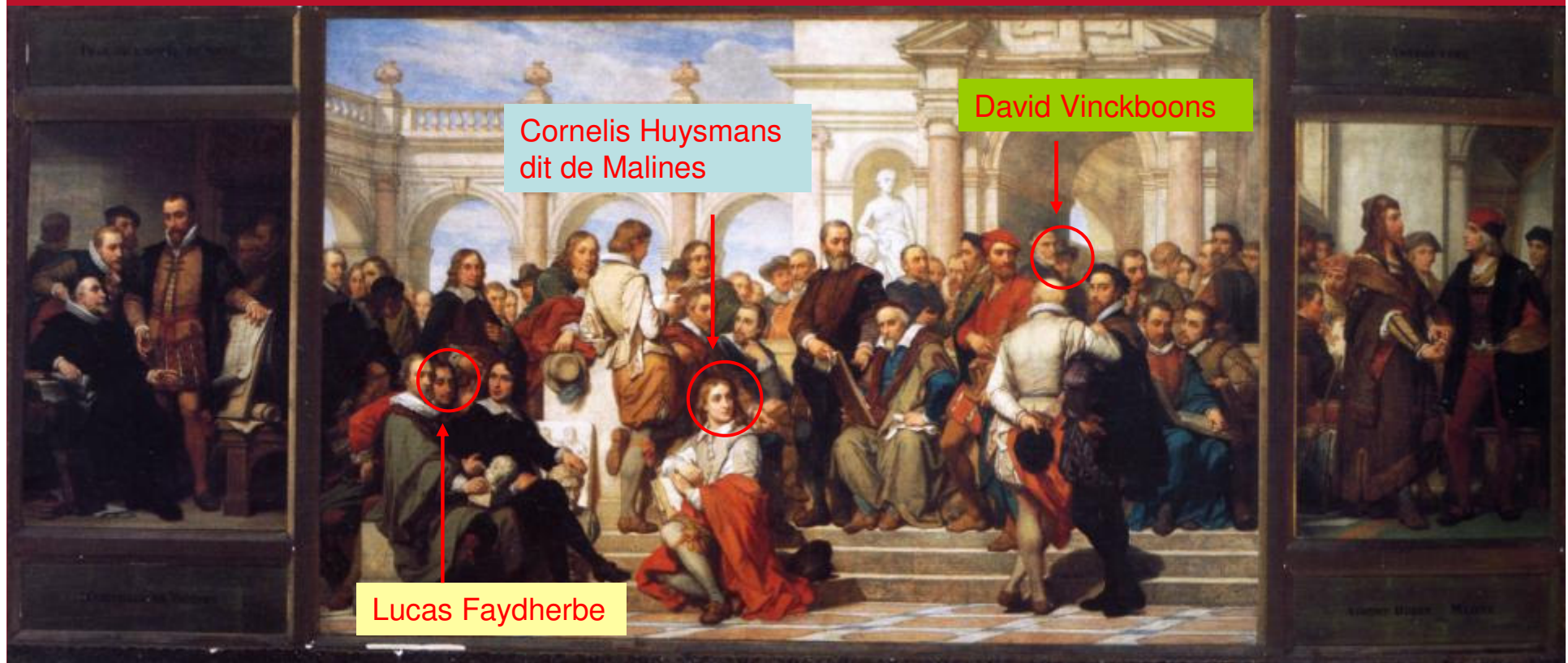
Michiel Coxcie

Lucas Franchoys

Nicaise De Keyser, 'De roem van de Antwerpse school',
ontwerp voor muurschildering in traphal KMSKA.

Helden op doek of muur

Nicaise De Keyser, 'De roem van de Antwerpse school',
ontwerp voor muurschildering in traphal KMSKA.

Historische monumenten

- belangstelling voor de vaderlandse geschiedenis resulteert in belangstelling voor monumenten
- begin 19de eeuw: fotograferen om te bewaren
- eind 19de eeuw: voltooiën en optimaliseren

Voltooiing Keldermansvleugel, 1907-1911

Historische monumenten

Huis Den Beyaert, vóór en na de restauratie: 1907-08.

Historische monumenten

OUD HOF VAN MARGARETA VAN OOSTENRIJK, TE MECHELEN

Trapgevel van den voorbouw
gelijk hij was
voor de herstelling

Plaat III

Trapgevel van den voorbouw
gelijk hij is
sedert de herstelling

34 DE GEDOUWEN DER RECHTBANK TE MECHELEN

die herstellingswerken is hij, zooals M. Kempeneer het zegde, allerbest gelukt, dank grootendeels aan de historische aantekeningen door Fr. Steurs, eerst als lezing in den *Mechelschen Courant* opgenomen, en daarna in een bundeltje van ruim honderd bladzijden in 't licht gegeven, onder den titel van : *Het Keizershof en het Hof van Margareta van Oostenrijk te Mechelen*.

Wij veroorloven ons nochtans de vrijheid eener voorbehouding nopens den grooten trapgevel van den voorbouw, dien wij liever in zijne oorspronkelijke eenvoudigheid hadden bewaard gezien. (Zie Plaat III).

Het is buiten twijfel dat er in de ingaande boeken nooit aanvullingssieraden geweest zijn. De lijn der dakbelling bewijst het ten klaarste. Immers in alle gebouwen van dien aard is de insede der geveltrappen volgens die lijn geregeld. Hadde de gevel vroeger bestaan zooals hij nu bij de herstelling gemaakt is, dan zou ook het dak eene andere hellinglijn gehad hebben, die alsdan achter de aanvullingssieraden had henen geloopt. Tot staving hiervan diene de puntgevel van den hoekbouw, langs de Korte Maagdenstraat, gansch nieuw door den bouwmeester ontworpen. Aan dezen gevel zijn de aanvullingssieraden op hunne plaats, omdat de daklijn hooger komt als de insede der geveltrappen. De rede zegt dat een puntgevel dienen moet om de ruimte der zoldering te sluiten, en geenszins om verboven het dak uit te komen, en dan met ijzers aan den timmer vastgemaakt te worden om niet buiten de loodlijn te geraken. Buiten deze kleine beknibbeling, die wij gegrond achten, zijn wij het met M. Kempeneer eens om te bekenen dat de herstelling der gebouwen onzer Rechtbank wellicht de beste is die ooit in ons land gedaan werd.

Willem VAN CASTER.

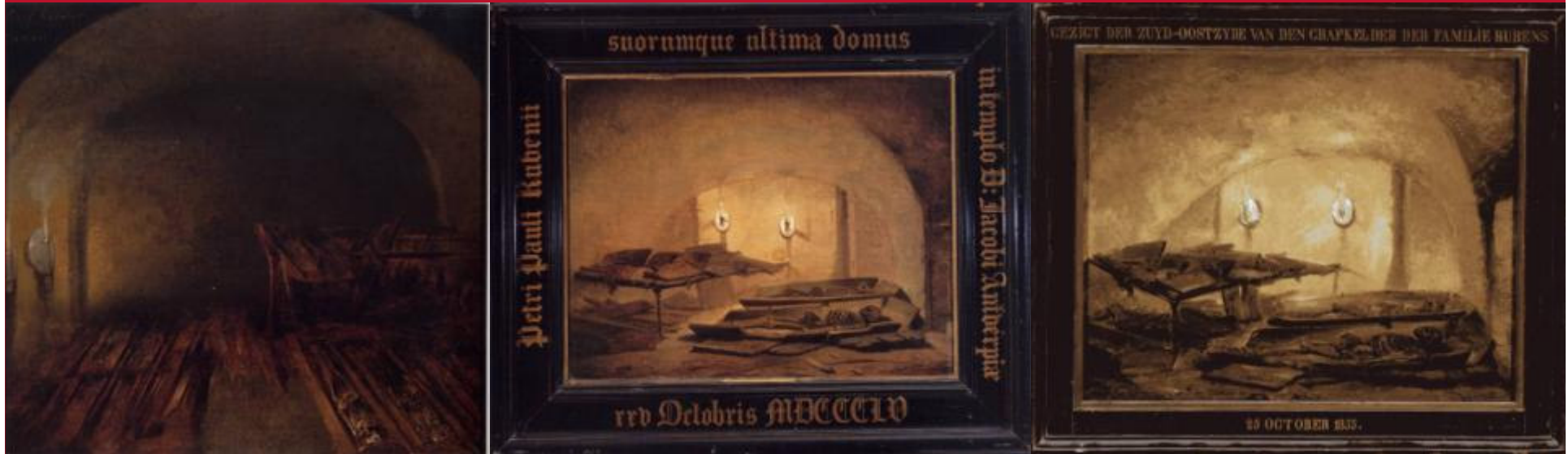
Van Caster is niet akkoord met verbouwing Paleis Margareta van Oostenrijk.

Is Rubens echt van “A”

- geboorteplaats is cruciaal in de 19de eeuw
- basisdiscussie: is Rubens van Antwerpen of toch van Siegen?

Grafkelder van Rubens door Petrus Kremer en Hendrik Schaefels

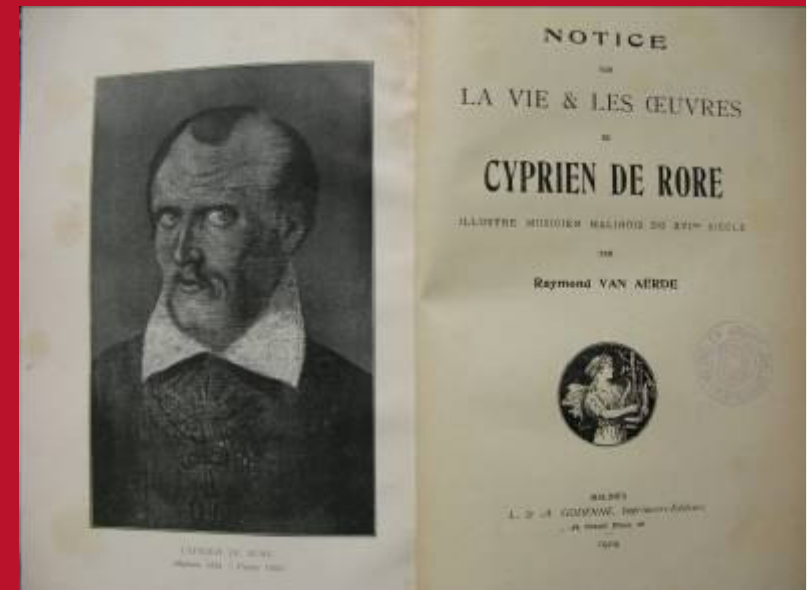

Wat met sommige “Mechelse” helden? – Cypriaan de Rore

- Mechelen of toch Ronse?

Raymond Van Aerde, 'Cyprien de Rore. Illustre musicien Malinois', 1909.

uit: Illustrations Belges

Wat met sommige “Mechelse” helden? – Philipus de Monte

- eind 19de eeuw: discussie tussen Mechelen en Mons
- bijdrage door G. Van Doorslaer in de Handelingen van 1894:
  - Il est un autre illustre compositeur, plus apprécié encore que van Roor, que les villes de Malines et de Mons se réclament”
  - Van Doorslaer gebruikt de verschillende naamsvermeldingen als argument: “de Monte” kan volgens zijn conclusie onmogelijk afgeleid zijn van “de Mons” (van Bergen)
  - Van Doorslaer ziet “de Monte” als een verlatijnsing van “Van den Bergh”
  - “Van Bergen” had “de Montibus” moeten zijn
  - dus: De Monte is van Mechelen

Wat met sommige “Mechelse” helden? – Michiel Coxcie

- Mechelen of toch Luik?

allors rem...
Michel Coxcie, vit le jour à Malines vers la fin
du 15e siècle ou au commencement du 16e et non
pas en 1497, comme le soutient Van Kander, puis
que cette époque s'écarte trop de l'inscription que

Wat met sommige “Mechelse” helden? – Frans Hals

- Mechelen of toch niet?

Op 10 januari 1899 besliste het college van burgemeester en schepenen om de “Buitenwaartsche Zwartzustersvest” te herdopen in “Frans Halsvest”.

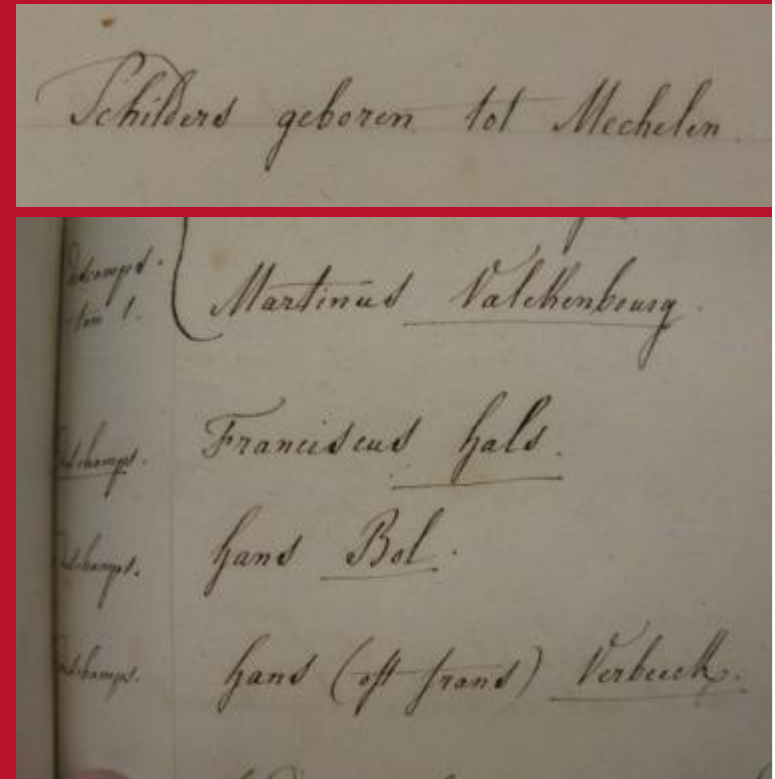
Wat met sommige “Mechelse” helden? – Frans Hals

- Mechelen of toch niet?

“Groote mannen van
Mechelen”, SAM: V348

uit: Illustrations Belges

Wat met sommige “Mechelse” helden? – Frans Hals

- Mechelen of toch niet?

Philippe Van Boxmeer, ‘De beitel, de passer en ‘t penseel,
Grote Markt 19, 1902.

Wat met sommige “Mechelse” helden? – Frans Hals

Philippe Van Boxmeer, 'De beitel, de passer en 't penseel, 1902.

Wat met sommige “Mechelse” helden? – Frans Hals

- Mechelen of toch niet?

Frans Hals est, sans contredit, comme talent le chef de cette famille [...]. Jusqu'à ces derniers temps, Frans Hals et les siens ont été considérés comme Malinois; mais aujourd'hui non seulement on conteste à la ville de Malines l'honneur d'avoir donné naissance au premier, mais on tend même à enlever la nationalité belge aux seconds”.

uit: Emmanuel Neeffs, 'Histoire de la peinture et de la sculpture à Malines', Gent, 1876, 336.

Nog enkele historische dwalingen

Glasramen op het stadhuis (ca. 1911).

Nog enkele historische dwalingen

DE LA
Restauration des Halles
ET
du Palais du Grand Conseil
A
MALINES.

